چٽيءَ ۾ ويندڙ نياڻيون، قبائلي نظام ۽ پريمي جوڙا

رسول بخش پليجو

رجعت پرست قوتن ۽ جديد عالمي سرمائيدار سامراجين، سندن ديسي دوستن، سڄي دنيا جي عوام جي ازلي ويرين جي دنيا جي ٻئي عوام وانگر سنڌي عوام خلاف سازش زمانن کان جاري آهي. گذريل سٺ سالن ۾ اها ڪڌهن ٻه اڄ ڪان وڌيڪ ٿهري، وڌيڪ گهڻ طرفي، منظم ۽ تيز رفتار ڪانه رهي آهي. بيشمار سنڌ دشمن محاذ کوليا ويا آهن. وک وک تي واسينگ ويهاريا ويا آهن. قدم قدم تي ڪوڙکيون وڇايل آهن. ڇهن دريائن مان پنج درياهه سڄا ڳڙڪايا ويا. ڇهين مان ٻه سنڌ جي پاڻي لپ کسي ونڻ ۽ سنڌ کي رڻ پٽ بنائڻ لاءِ پاڻيءَ جو غير قانوني، غير آئيني ۽ غير انساني ڏڪار ڦهلائي اڌ سنڌ خاص ڪري لاڙ طرف ويران ۽ پڙپانگ ڪري ڇڏي ويئي آهي. واهن ۽ ڍنڍن ۾ پنجاب جي ڪاڪوسن جو زهريلو پاڻي ملائي، وبائون ڦهلائي هزارين سنڌي هٿ وٺي بي موت ماريا پيا وڃن. موجوده حڪمراني ۽ پوليس دهشتگردن جي حوالي هجڻ جي دور ۾ ٻين سوين هزارين سازشن سان گڏ خونريزي ۽ مارا ماري هڪڙي عام هلي چلي بنجي ويئي آهي.

سنڌ جي عورت ذات لاءِ هي دور جڻ ڪاري قيام بنجي ويو آهي. اڪثر ڪنوارين جي مرضي بنا غير قانوني ۽ غير اسلامي ڪوڙن نڪاحن جي آڙ ۾ جنسي ۽ جسماني غلامي، زوري زنا، معصوم ٻارڙين سان درندگيءَ سان زبردستيون، ڇڄن جا اغوا، صحافين جا قتلام، لائسنس يافته قبائلي قاتلن هٿان

سنڌ جي مظلوم نياڻين جا ڪوس، غريب قبائلين جا ڪلئي عام قتلام روزمره جو ڏنڌو بڻيل آهن.

لاقانونيت جي ست سِسئي راڪاس جي آدم بوءِ! آدم بوءِ!

هترادو مڙهيل لاقانونيت جو آسمان سان سسي گسائيندڙ پوائتو راڪاس آدم بوءِ، آدم بوءِ ڪندو پالن جهڙن ڏندن سان خوفناڪ ٺهڪ ڏيندو، ڪشمور کان ڪراچي ۽ ڪيٽي بندر تائين سنڌ جي ماڻهن جون جانيون ۽ مال، گهر گهاٽ، ڳوٺ ۽ وسنديون، عزتون، گذر جا وسيلا لتاڙيندو، چيپاٽيندو، تباه ڪندو وتي. عورت ذات ۽ ٻارڙين لاءِ هي دور جنسي قيامت جو دور بنجي ويو آهي. سنڌ ۾ هترادو نموني ڦهلايل ڦهري ڦرلٽ ۽ خونريزي جي اصليت کي ٻن پوشن ۾ لڪايو ويو آهي. هڪڙو پوش آهي، ڌاڙيلن جي ڌاڙن جو، ٻيو آهي قبائلي جهيڙن جو. اصل حقيقت اها آهي ته ڌاڙيلن کي به سرڪاري سرپرستي آهي ۽ قبائلي جهيڙا ۽ مارا ماريون ڪرائيندڙن کي به سرڪاري سرپرستي، ٻئي سنڌ دشمنن جو ڏسيل ڏنڌو پيا ڪن. ٻنهي ڌنڌن جو مقصد اهو آهي ته سنڌي ماڻهن جو ساه سدائين سوريءَ تي ٽنگيل رهي.

قبائلي نظام هڪڙو تمام پراڻو نظام آهي، جيڪو ڪنهن زماني ۾ روءِ زمين تي چانيل هو ۽ هزارين سال گذرڻ باوجود اڄ به دنيا جي ڳچ پنتي پيل علائقن ۾ ڪنهن نه ڪنهن صورت ۾ قائم آهي. ان جي قائم رهڻ جو مکيه سبب اهو آهي جو دنيا جي اڪثر ملڪن تي سرمائيداري سامراجين جو سڌو ۽ اڻ سڌو قبضو آهي، جيڪي دنيا جي ڪروڙين ماڻهن کي غلام ۽ ذري گهٽ غلام بنائي، سندن انساني ۽ قدرتي وسيلا ڦرين لٽين ٿا. هو نٿا چاهين ته دنيا جي غلام ملڪن جا ماڻهو آزاد، باخبر، سمجهو، سجاڳ ۽ هوشيار ٿي پنهنجي ۽ پنهنجي ملڪ جي ماڻهن جي جان ۽ سندن انساني ۽ قدرتي وسيلا ۽ دولتون بچائڻ لاءِ ڪا جدوجهد ڪن. ان ڪري اها ڳالهه سندن واسطي ضروري آهي ته ماڻهو نسل پرستي، فرقي پرستي ۽ جاگيرداري نظامن جهڙن مدي خارج، وحشي ۽ انسان دشمن سماجي نظامن جي گهاڻن ۾ پيسجندا رهن. ماڻهن وانگر ڪنڌ متي ڪٽي نه هلي سگهن ۽ ڌرتيءَ تي پنهنجي پتيءَ جا حق ۽ وسيلا حاصل ڪرڻ ۽ پنهنجون خوشيون ۽ پنهنجون عزتون ماڻڻ جي سڌ ئي نه ڪري سگهن. سدائين هڪٻئي جا ٻوٽ پٽيندا رهن. خون جي پياسي لالچي ٽولي جي اڳيان ليلڙات ڪندا، سندن جتين تي پيل

رهن. پنهنجن پوين لاءِ رت جي پلاندن جو پوائنتو ورثو ڇڏي، جهنگلي جانورن واري زندگي پوري ڪري قبرن پيڙا تي وڃن.

خبردار جي هن بلا کي هٿ لاتو اٿوَ!

بي رحم ۽ سفاڪ عوام دشمن، غريب دشمن جرڳائي نظام جو بنياد مڪيه طور بن ظالماڻين ڳالهين تي بينل آهي. پهرين ڳالهه آهي اها ته ڪنهن قتل جي بدلي اصلي خوني بدران ان خونيءَ جي قبيلي جي ٻئي ڪنهن به ماڻهو کي قتل ڪري ڇڏيو وڃي، ان جي عيوض ٻڌي ليکي قبيلن کان پئسن ۽ نياڻين جا ڏنڊ ۽ عيوض پرائي وٺو. اهو ساڳيو قانون اسلام کان اڳ به رائج هو. پنهنجي زندگيءَ جي آخري حج يعني الوداعي حج جي موقعي تي حضور صلعم جن اهو وحشي ۽ ظالماڻو دستور رد ڪري ڇڏيو. پاڻ فرمايائون ته، ”اسلام کان اڳ قتل ٿيل ڪنهن ماڻهو جي قتل بابت (بدلو وٺڻ جا) جيڪي به (قبائلي قانون موجب) حق (ان جي وارثن کي) حاصل هئا، سي هن کان پوءِ ختم ڪيا وڃن ٿا. آئون اهڙو پهريون (بدلي وٺڻ جو) حق ختم ٿو ڪريان جيڪو (منهنجي چاچي جي پٽ) ربيعه ابن حارث ابن عبدالمطلب جي خون جي بدلي وٺڻ بابت آهي.“

هنن قبائلي نظامن جو پهريون پيڙهه جو پٿر اهو رهندو آيو آهي ته ان ۾ عورت ذات پلي ماءُ هجي، پيڻ هجي، ڌيءُ هجي يا پنهنجي لچ هجي، قبائلي وهنوار ۾ اها پنهنجي مردن پيءُ، پائرن ۽ پٽن جي عملي طرح وهنوار ۾ قانوني غلام آهي. جيڪا هو جنهن کي چاهين تنهن سان سندس رضامندي بنا پرڻائي مڙس جي غلام بنائي حوالي ڪري ڇڏين. هنن سمجهيو پئي ته انهن جي خودداري ڪونهي، عزت نفس ڪونهي، آزادي ڪونهي، ذاتي ۽ انفرادي سماجي حيثيت ڪونهي، انهن کي خريد ڪري سگهجي ٿو، وڪڻي سگهجي ٿو، عيوض ۾ ڏئي سگهجي ٿو، جنهن کي جانورن وانگر وهائي وهائي، سندن ساهه نپوڙي سگهجي ٿو. جنهن کي جڏهن وڻي کهڙي به خسيس کان خسيس بهاني سان کهاڙين سان ٻيرا ٻيرا ڪري زمين ۾ ڏيکي سگهجي ٿو، جنهن جي عملي طرح ڪابه جزا سزا ڪانه هوندي.

”شريف مرد ۽ رذيل مرد“ مولانا رومي ڇا ٻڌائي ويو آهي؟

بقول مولانا رومي جي ته، ”حضور جن فرمائيندا هئا ته شريف ماڻهو جي سڃاڻپ اها آهي ته هو ٻارن ۽ عورتن جو لحاظ ڪندو ۽ سندن آر ڪڻندو. رذيل

ماڻهو ٻارن ۽ عورتن مٿان داٻو رکندو ۽ کين ڊپ ۽ دهشت ۾ رکندو.“ عيسائي، هندو ۽ ٻين ڪيترن سماجن ۾ عورت کي تہ نهيو پر مرد کي بہ طلاق جو حق ڪونهي. اتي شادي کي هڪ آسماني ڳالھ سمجهيو ويندو هو ۽ مرد ڄڻ تہ هڪ ديوتا ڪري ليکيو ويندو هو ۽ گهٽين حالتن ۾ اڄ تائين بہ ائين آهي. دنيا جا ڪيترا وڏا ماڻهو جيڪي مسلمان نہ هئا، تن حضرت محمد صلعم جن سان مذهبي حوالي سان ڪابہ وابستگي نہ هوندي بہ سندن بي پناھ تعريف ڪئي آهي. ان ڳالھ جا ٻيا گهڻا ڪارڻ آهن ۽ هڪڙو ڪارڻ اهو بہ آهي تہ محمد صلعم جن جي دين ۾ عورت جي حيثيت ٻين سماجن جي ڀيٽ ۾ ڪافي مٿيري ۽ بهتر آهي. اسلام جي اچڻ کان اڳ ۾ عربن ۾ شادي ۽ نڪاح جون قبائلي وحشي رسمون ۽ رواج هلندا هئا. نياڻيون ڄينديون هيون تہ انهن کي زندھ پوري ڇڏيندا هئا. صحيح بخاري ۾ ام المومنين حضرت عائشہ صديقہؓ جي روايت سان آهي تہ (ڏسو بخاري شريف، اردو جلد ڇهون. مترجم اختر شاھ جهانپوري، ڇاپو پهريون، ڪتاب النڪاح ص: 72 ـ 73) اسلام کان اڳ عربستان جي قبائلي قانون موجب شادين جا ڪيئي قسم جائز ليکيا ويندا هئا، جن ۾ گهڻن مردن جي ٽولن جي هڪڙي عورت سان شادي بہ شامل هئي، مثلن:

(1) ڪنهن مرد کي ٻار نہ ڄيندو هو تہ پنهنجي زال کي ٻئي ڪنهن ڏانهن موڪلي ڇڏيندو هو، جڏهن ان کي ان ٻئي ماڻهو منجهان حمل ڄيندو هو. تڏهن ان کي واپس گهرائيندو هو ۽ ٻار ڄمڻ ڪانپوءِ ان کي پنهنجو ڪندو هو، زال سان اڳوڻا تعلقات جاري رکندو هو.

(2) ڏهن کان گهٽ ماڻهو ٽولو ٺاهي ڪنهن عورت سان همبستري ڪندا رهندا هئا، ٻار ڄمڻ تي اها سيني کي گهرائي، جنهن جو ٻار هوندو، تنهن کي چوندي هئي تہ هيءُ تنهنجو آهي، ان تي پنهنجو نالو رک، پوءِ اهو انڪار نہ ڪري سگهندو هو.

(3) يا وري هڪڙي عورت وٽ عام جام ماڻهو پيا ايندا هئا ۽ جڏهن ڪيس ڪو ٻار ڄمندو هو تہ انهن ماڻهن کي گهرائي انهن جي شڪل ۽ ٻار جي شڪل قيافہ شناس کان سڃاڻائي، ان کان اعلان ڪرايو ويندو هو تہ هي فلاڻي جو ٻار آهي ۽ قبائلي قانون موجب اهو ٻار ان ماڻهو جو جائز اولاد ليکجي ويندو هو ۽ ڪو انڪار نہ ڪري سگهندو هو. هڪڙي قتل جي بدلي اصل خوني جي بدران خوني قبيلي جي ڪنهن بہ ٻئي ماڻهو کي قتل ڪرڻ جو رواج هو، حضور صلعم جن انهن سيني وحشي قبائلي قانونن کي رد ۽ باطل ڪري ڇڏيو. معصوم نياڻين کي

قتل ڪرڻ، گھوٽ ڪنوار جي ناراضپي واريون زبردستيءَ جون شاديون، قبائلي انتقام ختم ڪري ڇڏيا.

محمدي دين موجب ڪھڙي شادي واقعي شادي آھي؟

ٻين ڪيترن مذھبي قانونن جي ابتڙ محمد صلعم جن جي دين ۾ شادي ڪا مقدس مذھبي رسم ناھي، پر ھڪڙو دنياوي خوشين جو سودو آھي. قانون آسماني ھجي، يا زميني، ان ۾ قسمين قسمين تشريحن، تاويلن جي شديد اختلافن جي گنجائش ٿئي ٿي، جيڪي مذھبن جي حالت ۾ مختلف فرقن کي جنم ڏين ٿا. مسلمان جي شادي جي قانونن ۾ ڪيئي تشريحون ۽ تاويلون آھن، پر ٿلھي ليکي اڄ تائين جيڪا ان قانون جي ارتقا ٿي چڪي آھي ۽ جيڪا پاڪستان ۾ گھڻي ڀاڱي قانوني طور رائج آھي. سا ٿلھي ليکي ڪجھ ھن طرح جي آھي. دين محمد صلعم موجب (1) جنھن بہ شادي ۾ ڪابہ ڌر (يعني گھوٽ يا ڪنوار) دلي طرح راضي ناھي، اھا شادي زبردستيءَ واري ۽ ناجائز آھي. اھڙي ناراضپي واري ناجائز شاديءَ جي حالت ۾ ڪٽي نڪاح پڙھايا وڃن، سوين سال سوڻ ڪيا وڃن ۽ لک لٽائي پٽ پوٽ ڪجن تہ بہ انھن ٻنھي مرد ۽ عورت جو ھڪ ٻئي سان ھمبستري ڪرڻ زنا جو فعل ليکيو ويندو ۽ ان مان پيدا ٿيل اولاد جائز اولاد نہ ليکبو. (2) ڪو مسلمان بالغ ڇوڪرو يا مرد ڪنھن مسلمان بالغ ڇوڪري يا عورت کي صلاح ھڻي تہ تون مون سان شادي ڪر ۽ جي ھو ٻن شاھدن جي روبرو بروقت اھا تجويز قبول ڪري چوي تہ مون توسان شادي ڪرڻ قبول ڪيو تہ پوءِ اھو نڪاح ازخود مڪمل ٿي ويو. پاڪستاني قانون مطابق ان نڪاح کي مڪمل ڪرڻ لاءِ ٻي ڪنھن بہ ڳالھ جي شرعي ضرورت ڪانھي. (3) ساڳئي طرح ٻن شاھدن جي روبرو ڪا مسلمان بالغ ڪنواري، بيواھ يا طلاق يافتہ ڇوڪري يا عورت ڪنھن بہ بالغ مرد کي چوي تہ مون سان شادي ڪر ۽ جي ھو اھا ڳالھ قبول ڪري ۽ چوي تہ مون توسان شادي ڪئي ۽ ڇوڪري يا عورت چوي تہ مون شادي قبول ڪئي تہ پوءِ شريعت محمدي موجب اھو نڪاح مڪمل طور ٿي ويو. (4) جيڪڏھن ڪنھن نابالغ ڇوڪريءَ جي ولي وارث سندس صغيرپڻ ۾ سندس نڪاح ڪنھن شخص سان ڪري ڇڏيو تہ پوءِ بالغ ٿيڻ تي شادي کان اڳ ھوءَ اھو نڪاح رد ڪري سگھي ٿي. ان اختيار کي خيار البلوغ چئجي ٿو. (5) جيڪڏھن ڪو مرد زال کي پورو خرچ نٿو ڏئي، ساڻس زال مڙس وارا فرض نٿو پاري، سندس بي عزتي ڪري ٿو، متس

ڪوڙي الزام تراشي ڪري ٿو، مٿس ذهني يا جسماني ظلم ڪري ٿو ته عورت کي حق آهي ته هوءَ عدالت ذريعي ان شاديءَ کي رد ڪرائي ڇڏي. (6) جيڪڏهن ڪنهن زال کي سندس مڙس صفا نٿو وڻي ۽ هوءَ ڪورٽ کي ٻڌائي ته آئون هن مڙس کي صفا پسند نٿي ڪريان ۽ جي آئون هن وٽ رهيس ته خدا ۽ رسول جي مقرر ڪيل حدن اندر رهي نه سگهنديس ۽ آئون مڙس جا ڏنل حق ۾ ٻيا زيور وغيره ڪيس موٽائي ڏيڻ لاءِ تيار آهيان ته عدالت سندس ان مڙس سان نڪاح ختم ڪري ڇڏيندي. ان کي خلع چيو وڃي ٿو.

مهذب قانونن جي انحرافي جو دستور

قبائلي جرڳائي دستور ملڪي، اسلامي، بين الاقوامي ۽ انساني حقن جي قانونن کان انحرافي ۽ بغاوت جو دستور آهي. پاڪستان جي آئين ۽ ملڪي توڙي بين الاقوامي قانون موجب عورت به مرد جهڙي جائي جم کان پنهنجي ملڪ جي هڪڙي آزاد شهري آهي ۽ کيس حق آهي ته ملڪ جو قانون سندس حفاظت ڪري ۽ ساڻس فقط اهڙو ورتاءُ ڪيو وڃي، جيڪو ملڪي قانون مطابق هجي ۽ کيس اهڙي ڪنهن به ڪم يا ڳالهه ڪرڻ تي مجبور نه ڪيو وڃي، جيڪو ڪرڻ لاءِ هو قانون ۽ آئين مطابق ٻڌل نه هجي. آئين جي آرٽيڪل 4 (1) تحت پاڪستان جي هر شهريءَ کي اهو حق آهي ته هو قانون جي حفاظت ماڻي سگهي ۽ ساڻس قانون مطابق هلت ڪئي وڃي. (2) خاص ڪري (الف) جيڪو عمل ڪنهن به (مرد يا عورت) شهريءَ جي زندگيءَ، آزادي، بدن، شهرت ۽ ملڪيت کي نقصان پهچائي، سو فقط تڏهن ڪنيو وڃي، جڏهن اهو قانون مطابق هجي. (س) ڪنهن به ماڻهوءَ کي ڪنهن به اهڙي ڪم ڪرڻ لاءِ مجبور نه ڪيو ويندو، جنهن ڪم لاءِ قانون ڪانئس تقاضا نٿو ڪري.

پر غير اسلامي، غير انساني جرڳائي رسم ۽ رواج جو ست سسيو راڪاس عورت کي جائي جم کان هڪ ذاتي ملڪيت ۽ خريد ۽ وڪري جي شئي ليکي ٿو، پهرين ماءُ پيءُ ۽ ويجهن عزيزن جي جيڪي کيس رڍ يا ٻڪرين وانگر سندس مرضيءَ جي بلڪل خلاف زبردستي جنهن کي وڻي تنهن کي پئسن تي يا بدي ۾ يا عيوض طور يا ڏنڊ طور هڪڙي جعلي قسم جي شادي، جيڪا سمورن قانونن جي نظر ۾ ڪابه قانوني حيثيت نٿي رکي، تنهن جي آڙ ۾ ڪنهن جي به غلامي ۾ ڏئي سگهن ٿا.

پرڏيل زال مڙس جي ملڪيت يا ٻانهي هرگز ناهي

ملڪي ۽ بين الاقوامي قانون موجب زال مڙس جي ملڪيت ناهي، هو ساڻس ڪنهن به قسم جي زبردستي ڪري نٿو سگهي، حالانڪ جيڪڏهن مڙس پنهنجي زال سان زبردستيءَ هم بستري ڪري ته اهو به ملڪي ۽ بين الاقوامي قانون خلاف ڏوهه آهي. جرڳائي دستور عورت کي عملي طرح مڙس جي غلام ۽ ذاتي ملڪيت قرار ڏئي ٿو، جنهن کي عملي طرح پنهنجي زندگي بچائڻ جو ڪوبه حق ڪونهي. مڙس کي جڏهن کپي، تڏهن ڪهڙو به بهانو ڪري کيس قتل ڪري سگهي ٿو. جرڳائي قانون ان ڏوهه کي ڪوبه ڏوهه نٿو مڃي.

سڄي مهذب دنيا جي قانونن موجب قتل جو باقاعدي عدالتن ۾ مقدمو هلڻو آهي ۽ فقط غير جانبدار عدالت قانون مطابق اهو فيصلو ڪري سگهي ٿي ته جوابدار قتل ڪيو آهي يا نه؟ جيڪڏهن ها ته سزا ان کي ملندي جنهن تي قتل ثابت ٿيو آهي. پر جرڳائي دستور ۾ قانون موجب اصل قاتل کي ڇڏي، ان جي بدران ڪنهن ٻئي کي به ماري سگهجي ٿو. نتيجي طور قاتلن کي ڪابه جوڳي سزا ڪانه ملندي. قانون ۾ قتل جي سزا موت بدران سڄي راڄ کان چندو وصول ڪري ٿو ۽ معصوم نياڻين کي زبردستي غلام بنائي اول جرڳاين جي پوءِ دشمنن جي حوالي ڪري ڪين جيئري جهنم ۾ وجهي قاتلن کي ڇيڪ ڇڏي ڏئي ٿو ته پلي سڄي عمر ماڻهو ماريندا رهن.

نياڻيون جرڳي وارن جي قيد ۾ ڏنيون وڃن ٿيون ۽ ساڻن انسانيت سوز سلوڪ ڪيو وڃي ٿو. اهو جرڳائي رواج ۽ دستور اسلامي، پاڪستاني ۽ بين الاقوامي قانونن جي توهين ۽ انهن جي نافرماني ۽ انهن خلاف کلي کلائي بغاوت آهي. اهو عالمي برادريءَ طرفان سال 1926ع ۾ منظور ڪيل غلامي ڪنوينشن ۾ طئي ڪيل آهي ته جڏهن ڪنهن شخص تي مالڪيءَ جا حق استعمال ڪيا وڃن ته پوءِ اهو شخص غلام آهي. اهو رواج ۽ دستور پاڪستاني آئين جي ٻين آرٽيڪلن سان گڏ آرٽيڪل 4 ۽ 11 جي نافرماني ۽ ان کان بغاوت ڪري ٿو. آئين جو آرٽيڪل 11 چوي ٿو ته (پاڪستان ۾) غلاميءَ جي منع آهي ۽ ڪوبه قانون غلاميءَ کي ڪنهن به شڪل ۾ صورت ۾ پاڪستان ۾ رائج ڪرڻ جي اجازت يا سهوليت نه ڏيندو.

متي ذڪر ڪيل غلامي ڪنوينشن جي آرٽيڪل ٻئي جي تشريح مطابق جرڳائي سسٽم ۾ جنهن ڳالهه کي شادي سڏجي ٿو، اها بين الاقوامي قانون جي نظر ۾ غلامن جي سوديبازي ۽ خريد و فروخت آهي، ڇو ته جرڳائي شادي ۾ عورت جي راضي يا ناراض هجڻ جي ڪا معنىٰ ڪانهي ۽ جيڪا مالڪن جي مرضي هجي ٿي، اها ئي هلي ٿي. انساني حقن جو عالمي پڌرنامو جيڪو اقوام متحده جي جنرل اسيمبليءَ جي ٺهراءَ نمبر 217 وسيلي 10 ڊسمبر 1948ع تي منظور ۽ پڌرو ڪيو ويو، ان پڌرنامي جو آرٽيڪل 16 (1) چوي ٿو ته هر نسل، هر قوميت ۽ هر مذهب جي بالغ مردن ۽ عورتن کي شادي ڪرڻ ۽ خاندان جو بنياد رکڻ جو حق آهي. مردن توڙي عورتن کي شادي مهل، شاديءَ دوران ۽ شادي جي خاتمي وقت هڪجهڙا حق رکڻ جو حق حاصل آهي. (2) شادي فقط تڏهن ٿي سگهندي، جڏهن شاديءَ جو ارادو رکندڙ گهوٽ توڙي ڪنوار ٻئي ان لاءِ پوري آزادي سان مڪمل طرح رضامندي ظاهر ڪن. (”انساني حقن بابت بين الاقوامي دستاويز“ صفحو نمبر 37 ستيش چندرا، متل پبليڪيشن نئين دهلي)

جرڳائي قانون پاڪستاني عدالتي نظام ۽ آئين جو تختو اونڌو پيو ڪري

جرڳائي قانون اسلامي شريعت طرفان عورتن کي ڏنل حقن ۽ آزادين جي قطعي خلاف آهي ۽ ان خلاف بغاوت آهي. ساڳئي طرح اهو پاڪستان جي عدالتي نظام جي پرسان هڪڙو ٻيو ظالماڻو نام نهاد عدالتي نظام ڪڙو ڪري ٿو. اهڙيءَ ريت پاڪستان جي عدالتي نظام ۽ آئين جي آرٽيڪلن 175، 202 ۽ 203 جي خلاف ورزي ڪن ٿا. ائين ڪرڻ سان آرٽيڪل 6 جي معنىٰ جي دائري ۾ پاڪستان جي آئين کي نقصان پهچائي ٿو. ان کي ڪمزور ڪري ٿو. ان کي اونڌو (Overturns) ڪري ان جا ترا ڪڍي ٿو.

پاڪستان جي آئين جو آرٽيڪل 6 چوي ٿو ته، (1) جيڪو به ماڻهو (پاڪستان جي) آئين کي طاقت جي استعمال يا نمائش ذريعي يا بين غير آئيني طريقن سان منسوخ ڪندو يا ان کي منسوخ ڪرڻ جي ڪوشش يا سازش ڪندو، سو مملڪت خلاف ڇوٽيءَ جي غداريءَ جي ڏوهه جو ڏوهاري ٿيندو. (2) جيڪو ماڻهو مٿين

ڏوهن ڪرڻ ۾ ڏوهارين جي واهر ڪندو، سو بہ ان ڏوھ ۾ ڏوهاري ٿيندو. 1973ع جي اصل آئين ۾ انهن ڏوهن جي سزا موت آهي.

قانوني مخلوق اڃا خاموش آهي!

مدي خارج عوام دشمن، سنڌ دشمن، قبائلي جرڳائي نظام مان سنڌي عوام جي جان ڇڏائڻ بابت مڪاري ۽ منافقي واري سرڪاري توڙي نام نهاد مخالف پارٽيءَ جي بيان بازي تہ ڪڏهن ڪڏهن ٿيندي رهندي آهي ۽ اين جي اوز واريون خواتين بہ ان بابت ناياب ۽ اڻ لڀ آگاهي بہ ڏينديون رهن ٿيون ۽ ان عظيم خدمت عيوض ملڪي، غير ملڪي سير بہ ڪنديون رهن ٿيون، پر حقيقي ڪوشش اڃا ڪانہ پئي ٿئي. خاص ڪري اسان واري قانوني مخلوق خاموش آهي. جيڪڏهن اها اٿي پئي تہ هن قومي وبا ۽ ڪينسر مان سنڌ جي جان ڇڏائي سگهجي ٿي.

زور زبردستيءَ واريون ڇوڪرين جا ڪنڌ زوري جهڪائي ڪرايل شاديون ڇا دنيا جي ڪنهن بہ مهذب سماج جي قانون موجب جائز آهن، انهن جوڙن جي همبستري جائز آهي، انهن جو اولاد جائز آهي؟ ٺٺا وسهو تہ علماءِ حق ڪان پڇون، اعلىٰ عدالتن جي ججن ڪان پڇون، پنهنجن ضميرن ڪان پڇون تہ ڇا سنڌ ۾ زبردستيءَ واري شادي صحيح شادي آهي يا زبردستيءَ واري زنا جو ڪاروبار؟

”مون گناھ ڪيو آهي!“

سر چارلس نيپئر سنڌ تي قبضو ڪري ان جو لنڊن سرڪار کي اطلاع هن لاطيني اکر ۾ ڏنو ”Peccavi“ جنهن جي انگريزي جملي جون بہ معنائون ٿي نڪتيون. ”مون سنڌ تي قبضو ڪيو آهي“ ۽ ”مون گناھ ڪيو آهي.“ هن سنڌ خلاف ڪئين گناھ ڪيا پر ڪجھ اهڙا خير جا ڪم بہ ڪيا، جيڪي ٻين انگريز حاڪمن نہ ڪيا.

”اسان جي مذهبي ڪم ۾ دست اندازي نہ ڪر!“

هن جي دل ۾ عوام لاءِ احساس جي هڪڙي مضبوط لڇ هئي ۽ وس پڄندي هو مسڪينان مار ماڻهن کي سبق سيکارڻ کان نہ مڙندو هو. ڪيس اطلاع مليو تہ هندو ڀائي پنهنجي هڪڙي مائيءَ کي ستي ڪري باھ ۾ ساڙي مارڻ ويا آهن.

شهنشاه اڪبر وانگر هڪدم سرزمين ڏانهن رخ ڪيائين. ڏسي ته همراه برابر ڪم ڪي لڳا پيا آهن. مائي ويني آهي. مچ لاءِ ڪاٺ پيا گڏ ڪن. انهن کي چيائين ته "هي ڇا تا ڪريو؟ ماڻهو آهيو ڇا آهيو؟ جيئري نياڻي کي باهه ۾ ٿا ساڙيو!" پر هنن سندس هڪ به نه ٻڌي. چئي "مهاراڻي وڪٽوريا تازو اعلان ڪيو آهي ته هندستان جي ماڻهن جي مذهبي ڪمن ۾ منهنجي سرڪار دست اندازي نه ڪندي. سو هي اسان جو پاڪ مذهبي فرض آهي. اهو پيا ادا ڪريون ۽ نينگريءَ کي سرڳ ڏانهن پيا اماڻيون." نيپئر چيو "معاف ڪجو مون توهان جي ڪم ۾ ناحق خلل وڌو." ائين چئي ڪين ڇڏي وڃي پنهنجي ماڻهن کي هدايتون ڏيڻ لڳو. ٿوري دير ڪانپوءِ جڏهن چتا تيار ٿي ويئي ۽ همراه ڇوڪريءَ کي باهه ۾ اڇلائڻ وارا هئا، تڏهن منجهائن ڪنهن رڙ ڪري چيو ته "هوڏانهن ته ڏسو ڇا پيو ٿئي!" ڏسن ڪٿي ته پاسي وارن وڻن مان نوڙ مان نهيل ڦندا پيا لٽڪن! نيپئر کان پڇيائون، "لاٽ صاحب هي ڇا آهن؟" چيائين "ڦاسي ڏيڻ جا ڦندا آهن ٻيو ڇا آهن؟" همراهن جا هٿ پير ٺري ويا. پڇيائون، "اهي ڪنهن لاءِ آهن؟" چيائين "اوهان سڀني لاءِ ٻيو ڪنهن لاءِ!" ڏڪندي پڇيائون "ڇو؟" چيائين "اوهان جي مذهب ۾ مائين کي ساڙڻ مذهبي فرض آهي. اهو فرض اوهين ادا ڪري ونو ته اسين پنهنجو مذهبي فرض ادا ڪريون." پڇيائون "اوهان جو مذهبي فرض ڪهڙو آهي؟" چيائين "اسان جي مذهب ۾ آهي ته جيڪو ڪنهن جيئري انسان کي ماري ۽ ساڙي، ان کي ڦاسيءَ تي چاڙهيو، سو اوهين واندا ٿي ونو ته اسين پنهنجو ڪم شروع ڪريون." همراه اک ڇنڀ ۾ مائي وٺي گولي ٿي ويا!

"آئون پنهنجي شئي کي ڦاهي ٿو ڏيان"

هڪڙي مسلمان همراه پنهنجي زال کي قتل ڪيو ته ان کي گهرائي حڪم ڏنائين ته "هن کي ٻن ڪلاڪن اندر وڻ سان ٽنگي ڦاهي ڏيو!" ڳوٺ خبر پهتي ته قاتل جو سهرو ڊوڙندو آيو. چئي "بادشاهه! هي ڪهڙو ڦهر!" نيپئر پڇيو "ڇو؟ تنهنجي ڌيءُ کي جو قتل ڪيو اٿس!" غيرتمند پيءُ چيو "سرڪار! مون ڌيءُ هن جي حوالي ڪري ڇڏي. پوءِ منهنجو ڌيءُ سان ڪهڙو واسطو، اها هن جي ملڪيت ٿي ويئي، پنهنجي شئي هيس وڻيس ماريس، وڻيس ته نه ماريس. اوهان کي اسان جي قبائلي قانون ۾ اهڙي دست اندازي نٿي جڳائي." نيپئر چيس "تنهنجو ۽ تنهنجي نانيءَ جو هاڻ مالڪ ڪير آهي؟" هن چيو ته "سرڪار توهان!" نيپئر چيو

تہ ”پوءِ آئون پنھنجي ملڪيت يعني توھان جي نانيءَ کي ڦاھي تي ڏيان. ان ۾ توھان جو ڇا؟“ ائين چئي اشارو ڪيائين ۽ ھمراھ جو ڪم لھي ويو!

”سنڌي مايون خودڪشيون پيون ڪن“

ٿورن ڏينھن کانپوءِ اطلاع پھتس تہ ڳوٺن ۾ مايون پاڻ کي ڦاھا ڏئي خودڪشيون پيون ڪن. ڳالھ سمجھي ويو تہ زالون قتل ڪري ھي ڊرامو رچايو اٿن. سو چيائين ”پرديدار مائين جو اڪيلو ھجڻ ٺيڪ ناھي. جنھن بہ ڳوٺ ۾ مايون خودڪشي ڪن ان جي ڳوٺ جي چڱي مڙس کي ڦاھيءَ تي چاڙھي انھن سان گڏ روانو ڪريو تہ ٻي دنيا ۾ سندن نظرداري ڪندو رھي.“

ھن بي رحم ۽ سفاڪ دور ۾ ان خوني ڪاروبار کي ختم ڪرڻ لاءِ جنرل نيپئر جھڙا برجستا حاڪم موجود ناھن تہ پرواھ ناھي. سنڌ ۽ ملڪ جا اھل دل ۽ باضمير ماڻھو ۽ ادارا جيڪڏھن سمجھ، محنت، ھمت، مڙسيءَ کان ڪم وٺن تہ ان ظلم کي گھٽي حد تائين ڪنٽرول ۾ آڻي سگھجي ٿو.

سنڌ کي جرڳائي جھنم مان ٻاھر ڪيو!

سنڌ کي جرڳائي جھنم مان ٻاھر ڪيڻ لاءِ قوم دوست ۽ انسانيت دوست ماڻھو ۽ ادارا (بار ايسوسيئشنون، پريس ڪلب ۽ اين جي اوز وغيره) ھيٺين قانوني ۽ ٻين نقطن کي ياد رکن:

1 ـ جن فوجداري ڏوھن بابت ڪوبہ فرياد داخل نہ ٿيو ھجي ۽ ڪابہ عدالتي ڪاروائي نہ ٿي ھجي، سو ڪنھن بہ وقت داخل ڪري سگھجي ٿو. بشرطيڪ ڏوھاري مري نہ ويو ھجي.

2 ـ ڪاروڪاريءَ جھڙن فوجداري ڪيسن لاءِ ڪنھن عزيز يا مائٽ جو فريادي ھجڻ ضروري ناھي. ڪوبہ اوپري کان اوپرو ماڻھو جنھن کي ڏوھ بابت ڪا ٿوري گھڻي خبر ھجي فريادي ٿي سگھي ٿو/ ٿي.

3 ـ سمورن ڏوھن جي ثابت ڪرڻ لاءِ اکين ڏٺي يا ٻي سڌي شاھدي لازمي ناھي. اھڙا ڪيس اڻ سڌي شاھدي (Circumstantial) ذريعي ثابت ڪري سگھجن ٿا. ان بابت تمام گھڻو قانون اڻ سڌي شاھدي (Circumstantial) جي عنوان سان موجود آھي.

4 ـ پاڪستان ۾ ٻين مهذب ملڪن ۾ عوامي مفادن خاطر مقدمي بازي (Public Interest Litigation) جو دستور رائج آهي. هن قسم جا ڪيس عوامي مفادن واري مقدمي بازيءَ جو موضوع ٿي سگهن ٿا.

5 ـ ويجهي سانيڻ ۾ جيڪي به نياڻيون ڪاريون ڪري ڪنيون ويون آهن. انهن جا قاتل جيڪڏهن زنده آهن ته انهن تي اڄ يا اڳتي ڪڏهن به قتل جا مقدما داخل ڪري قانوني فيصلا وٺي سگهجن ٿا.

6 ـ قانون ۾ ترميم جي ضرورت آهي ۽ زالن جي قتل جا ڪيس رضانامي جوڳا هرگز نه هجڻ گهرجن.

ڪاروڪاري قتل خلاف اسپيشل ڪورٽون قائم ڪريو!

7 ـ هن وقت دستوري عدالتن سان گڏ ڪيترييون ئي خصوصي عدالتون ڪم ڪري رهيون آهن. زالون قتل ڪرڻ جو ڏوهه ڪم سنگين ڪان سنگين رهزني ۽ دهشتگرديءَ وارو ڪم آهي. ان ڏوهه جا ڪيس هلائڻ لاءِ خاص عدالتون مقرر ڪجن، جن جا جج مرد توڙي عورتون سينيئر جج ٿئي هجن. اهڙين اسپيشل ڪورٽن جو پروسيجر به حالتن مطابق خاص قسم جو هجي. جنهن ۾ ڪوبه بي گناهه سزا نه ڪائي ۽ ڪو ڏوهاري بچي نه سگهي.

8 ـ جرڳائي قاتل ڪٽڪن کي قانون مطابق منهن ڏيڻ لاءِ ٻين سڄاڻ ڏرين ۽ شخصيتن سان گڏ (1) ضلعي بار ايسوسيئيشن ۽ سنڌ بار ڪائونسل (2) رٽائرڊ هاءِ ڪورٽ ۽ سپريم ڪورٽ جي ججن (3) پريس ڪلبن (4) اين جي اوز (5) پاڪستان هيومن رائيٽس ڪميشن (6) عورت اسيمبلي ميمبرن (7) سنڌياڻي تحريڪ وغيره جي نمائندن تي مشتمل هڪڙي Watch-Dog قسم جي ايڪشن ڪميٽي قائم ٿيڻ کپي، جيڪا هن سلسلي ۾ ٿيل ڏوهن، ڏوهارين ۽ مقتولن بابت حقيقتون گڏ ڪري گهربل ڪاروائين جو بندوبست ڪري.

ان ڪميٽيءَ جو عالمي سطح جي سنڌ دوست ۽ انسانيت دوست هم خيال تنظيمن جهڙوڪ (1) سانا Sindhi Association of North America (2) ورلڊ سنڌي ڪانگريس (3) ورلڊ سنڌي انسٽيٽيوٽ (4) ايمنسٽي انٽرنيشنل (5) جميعت اقوام جي انساني حقن جي ڪميشن سان ويجهو لاڳاپو ۽ سهڪار هجڻ گهرجي ۽ انهن کي انٽرنيٽ تي سنڌ جي عوام خاص ڪري عورتن سان مٿئين جرڳائي رهزني ۽

دهشتگرديءَ ۾ ان جي ملزمن ۾ شڪار ٿيلن جو مڪمل احوال وقت بوقت ڏيندو رهڻ گهرجي.

سنڌي عوامي برقي - ڪتاب
Sindhi Awami e-Books